

*До спеціалізованої вченої ради Д 26.062.16
в Державному некомерційному підприємстві
«Державний університет «Київський авіаційний інститут»
пр. Любомира Гузара 1, Київ – 03058*

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента
Тихомирова Олександра Олександровича на дисертацію
Філінович Валерії Вікторівни на тему «Забезпечення дотримання права
інтелектуальної власності у кіберпросторі: світовий досвід та пропозиції
для України», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних
наук за спеціальністю 12.00.07 - адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дослідження обумовлена стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, відповідним розширенням меж соціальної взаємодії та трансформацією суспільних відносин у нових вимірах, передусім у кіберпросторі, що створює нові виклики для системи охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Значущість цієї проблематики підкреслюється в Національній економічній стратегії на період до 2030 року, де захист прав інтелектуальної власності визначено одним із ключових напрямів розвитку інноваційної економіки України.

Стрімкий розвиток Інтернету та цифрових технологій зумовив виникнення принципово нових способів використання об'єктів права інтелектуальної власності, що потребує адекватного правового регулювання. Так, Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року фактично засвідчує не тільки недостатню урегульованість сфери інновацій, а й нестачу фахівців, зокрема з управління інтелектуальною власністю, правової охорони, фінансових консультантів, експертів з трансферу технологій і бізнес-планування, низький рівень обізнаності інноваторів у сфері правової охорони та захисту інтелектуальної власності, складність проведення оцінки вартості об'єктів права інтелектуальної власності та нестачу фахівців для її здійснення і багато інших проблем. Таким чином, традиційні механізми захисту авторських прав, торговельних марок, патентів та інших об'єктів інтелектуальної власності здебільшого виявляються

недостатньо ефективними в кіберпросторі (як просторі інновацій і розвитку ІТ), де порушення прав можуть відбуватися миттєво, масово, транскордонно, латентно.

Особливої актуальності набуває дослідження міжнародного досвіду правового регулювання відносин інтелектуальної власності в кіберпросторі, що відповідає завданням, визначеним у Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні й надалі в більш актуальній Стратегії кібербезпеки України та безпосередньо визначається основною метою – створення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави. Ефективна протидія порушенням у цій сфері можлива лише за умови гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами та координації зусиль різних держав.

Актуальність теми дисертації посилюється євроінтеграційними прагненнями України та необхідністю приведення національного законодавства у відповідність до права Європейського Союзу, що закріплено в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, зокрема в Главі 9 «Інтелектуальна власність» та Главі 14 «Інформаційне суспільство». Імплементация європейських стандартів є важливою передумовою розвитку інноваційної економіки та креативних індустрій в Україні.

Крім того, в умовах розвитку цифрової економіки та становлення інформаційного суспільства зростає економічне значення інтелектуальної власності як ключового фактора конкурентоспроможності. У цьому сенсі недостатній рівень захисту прав інтелектуальної власності в кіберпросторі створює значні ризики для інвестиційної привабливості України та її інноваційного розвитку.

Таким чином, комплексне дослідження теоретичних і практичних аспектів забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності у кіберпросторі, аналіз міжнародного досвіду та розробка пропозицій щодо вдосконалення українського законодавства у цій сфері є проблемою, вирішення якої потребує належного наукового обґрунтування.

Зазначене підтверджує своєчасність та актуальність проведеного В.В. Філінович наукового дослідження на тему «Забезпечення дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі: світовий досвід та пропозиції для України», а його здобутки є вкладом у розвиток галузі інформаційного права та підґрунтям для подальших наукових розробок.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.
Дисертаційна робота узгоджується з Указом Президента України «Про Цілі

сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019, Стратегією розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526-р, Національною економічною стратегією на період до 2030 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179, Національною стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки, затвердженою Указом Президента України від 27.09.2021 № 487, Стратегією розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки.

Дисертацію виконано на кафедрі конституційного і адміністративного права Національного авіаційного університету в межах науково-дослідної роботи «Людиноцентризм публічного права України» (термін 02.01.2023 – 31.12.2025, реєстр. № 0124U003363). Дисертація є складовою фундаментального дослідження «Забезпечення прав людини в умовах надзвичайних юридичних режимів: інституційна спроможність держави та національна безпека» (номер державної реєстрації ДБ-917, наказ МОН України від 03.03.2023 №232).

Загальна оцінка змісту та завершеності дисертації. Мета дисертації В.В. Філінович полягає у розкритті змісту і особливостей забезпечення дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі з урахуванням світового досвіду та вироблення на його основі пропозиції для України. Мета дисертації достатньо послідовно деталізована у її завданнях, які зокрема охоплюють: розкриття генезису наукових підходів щодо дотримання права інтелектуальної власності у кібернетичному просторі та встановлення його сутності; виділення принципів дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі в Україні і світі; виявлення правових форм дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі з урахуванням сучасних наукових поглядів; встановлення суті та місця кіберпростору в інформаційному середовищі; виділення структури відносин щодо дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі; розкриття генези правового регулювання функціонування окремих інститутів інтелектуальної власності у кіберпросторі; виділення правових основ регулювання відносин дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі в країнах ближнього та дальнього зарубіжжя, зокрема, США, ЄС, СНД; аналіз особливостей діяльності головних міжнародних суб'єктів міжнародно-правової охорони права інтелектуальної власності, зокрема, BOIB, ICANN, Internet Society та інших; виявлення нових підходів до формування правового забезпечення

дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі в Україні; пропонування концептуальних підходів щодо побудови ефективного правового забезпечення дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі.

Мета і завдання дослідження зумовили архітектоніку дисертації, яка складається із вступу, п'яти розділів, поділених на 15 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Дослідження побудоване логічно, розділи і підрозділи взаємопов'язані між собою. При формуванні структури основного тексту автором дотримані правила послідовності і пропорційності.

У відповідності до встановлених вимог, у вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, встановлено зв'язок з науковими програмами, визначено об'єкт і предмет, мету і завдання дослідження, основні методи й підходи, представлено наукову новизну та розкрито практичне значення отриманих результатів, наведено загальні відомості щодо апробації, впровадження, кількості публікацій, структури та обсягу роботи. Мета і завдання, визначені дисертанткою, знайшли відображення у змісті дослідження. Висновки і пропозиції об'єднані ключовою ідеєю – дослідження забезпечення дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі, містять основні наукові результати, отримані дисертанткою особисто, інтегрують накопичені в змісті роботи здобутки відповідно до сформульованих у вступі завдань.

Таким чином сформована структура дисертації сприяла послідовному, логічному та системному викладенню матеріалу, його доступному та повноцінному пізнанню, забезпеченню можливості використання на практиці.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність підтверджується теоретичною і методологічною основою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних і зарубіжних вчених, комплексними аналізом національного законодавства та міжнародних правових актів.

Методологія наукового дослідження ґрунтується на загальнонаукових та спеціальних юридичних методах наукового пізнання, що стали основою для формування авторського методологічного підходу та його реалізації в процесі здійснення дисертаційного дослідження.

Поєднання аналітичного та логіко-семантичного методів дозволило сформулювати авторські інтерпретації таких понять, як: «реалізація права»,

«кіберпростір», «принципи дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі», «оцифрування», «цифрова трансформація», «місце кіберпростору в інформаційному середовищі», «кібернетичний домен», «інформаційне середовище», «цифрове середовище», «цифровізація (діджиталізація) як елемент кіберпростору», «структура відносин щодо дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі».

Поєднання методів аналізу й синтезу, а також гносеологічного методу забезпечило встановлення змісту дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі та розробку концептуальних засад ефективного правового забезпечення цього процесу з урахуванням найкращих світових практик. Використання структурно-функціонального методу та методу класифікації сприяло визначенню та осмисленню принципів дотримання права інтелектуальної власності, кола суб'єктів, об'єктів та інших структурних елементів відносин у кіберпросторі.

Метод узагальнення, системно-структурний метод та метод групування забезпечили систематизацію наукових поглядів щодо правового регулювання функціонування окремих інститутів інтелектуальної власності у кіберпросторі, виявлення правових форм дотримання права інтелектуальної власності, визначення суб'єктного складу міжнародно-правової охорони, а також актуальних питань регулювання відносин у глобальних інформаційних та комп'ютерних мережах.

Статистичний та документальний аналіз допоміг розкрити якісні показники ефективності правового забезпечення дотримання права інтелектуальної власності в Україні та світі. За допомогою системно-функціонального методу було систематизовано нові підходи до формування правового забезпечення дотримання права інтелектуальної власності в Україні та розкрито категорію якості правового забезпечення функціонування кіберпростору.

Метод юридичного компаративізму застосовувався для аналізу та зіставлення правових основ регулювання відносин щодо дотримання права інтелектуальної власності в різних країнах, що дозволило виділити найкращі практики та перспективи їх впровадження у вітчизняне законодавство.

Методи дедукції та індукції сприяли розкриттю генезису наукових підходів та визначенню напрямів побудови ефективного правового забезпечення дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі. Прогностичний та порівняльно-правовий методи дозволили запропонувати

концептуальні підходи до розв'язання зазначених проблем, враховуючи динаміку розвитку цифрових технологій.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечена формуванням достатніх емпіричної та інформаційної баз роботи, що включають узагальнення практики діяльності суб'єктів міжнародно-правової охорони права інтелектуальної власності, роботи із загальної теорії права, інформаційного права, адміністративного права, судову практику України та інших країн, а також соціологічні дослідження й довідкові видання.

Нормативну базу дисертації складають Конституція України, Цивільний кодекс та інші кодекси України, міжнародні угоди і договори, директиви та регламенти Європейського Союзу, а також закони і підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють забезпечення дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі.

В цілому дослідження відображає вміння автора послідовно формувати власну наукову позицію з належною аргументацією. Висновки і пропозиції, сформульовані дисертантом, викладені чітко, без двозначності, з відображенням комплексності і міждисциплінарності вирішуваної наукової проблеми.

Новизна та значення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, полягає в тому, що це одна з перших наукових праць, в якій на основі сучасних досягнень науки інформаційного права, адміністративного права та права інтелектуальної власності, із застосуванням актуальних методів наукового пізнання, здійснено комплексне дослідження сутності та особливостей забезпечення дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі з урахуванням світового досвіду. Це дозволило сформулювати низку концептуально нових висновків і запропонувати практичні рекомендації щодо вирішення ключових питань у цій сфері.

Серед основних наукових результатів, що становлять новизну дисертації, є оригінальними, належать такі.

Новаційним та практично корисним є обґрунтування автором важливості базування принципів інтелектуальної власності на об'єктивних законах розвитку суспільства та спеціальних законах, що регулюють безпосередньо відносини, пов'язані з результатами творчо-інтелектуальної діяльності. Автор наголошує на важливості відповідності таких принципів суспільним інтересам, принципам гуманізму, моралі та основним цілям й

завданням української держави в особі її органів публічної влади. Зазначене сприятиме більш якій охороні та захисту прав інтелектуальної власності в кіберпросторі та усвідомленню усього комплексу соціальних регуляторів таких суспільних відносин та ролі кожного з них на даному етапі розвитку.

Наукову цінність має визначення цифровізації в контексті забезпечення або поліпшення ділових та інших процесів шляхом використання цифрових технологій та діджитизованої інформації.

Заслуговує на підтримку висновок про необхідність формування ефективного та стабільного українського інформаційного простору через кіберпростір, в якому сконцентровані глобальні потоки економічно-політичної природи та соціальних взаємин.

Доцільно наголосити на важливості розроблених автором рекомендацій для владних інститутів, що сприятимуть подоланню викликів у галузі цифровізації та посиленню її сильних сторін на різних рівнях.

Дисертантом також було удосконалено розуміння структури відносин щодо дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі як симбіозу суб'єктів, що вступають у правовідносини з приводу інтелектуальної власності, і доцільного способу зв'язку між ними з основою на суб'єктивних юридичних правах та обов'язках по відношенню до певних соціальних благ чи інтересів у кіберпросторі.

Заслуговує підтримки положення про необхідність гармонізації українського законодавства до Директив ЄС з питань захисту інтелектуальної власності в кіберпросторі та запозичення європейської методики превентивного захисту прав власників інтелектуально-творчих об'єктів.

Доцільно наголосити на якісно розроблених рекомендаціях автора щодо побудови правового забезпечення дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі шляхом активної співпраці світової спільноти, гармонізації законів і інноваційних підходів, подолання проблеми екстериторіального охоплення, впровадження програм громадської освіти серед інтернет-користувачів, закріплення віднесення справ з цифрового порушення прав інтелектуальної власності, вчиненого представниками іншої країни, судам своєї держави.

Заслуговує на підтримку надане автором визначення концептуальних засад побудови ефективного правового забезпечення дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі як основоположного розуміння відповідної побудови ефективного правового забезпечення, сукупність поглядів на неї вчених та практиків, а також нормотворців, що втілюють

відповідні ідеї та концепції у нормативно-правове регулювання щодо права інтелектуальної власності у кіберпросторі.

Інноваційним та практично корисним є визначення оцифрування як процесу створення цифрової об'єктивної форми фізичних об'єктів, що дало змогу розуміти його, з правової точки зору, як один із способів надання об'єктивної форми вираження твору.

Дисертантом удосконалено визначення реалізації права як реального закріпленого на практиці втілення в життя формально-визначених правових розпоряджень шляхом правомірних дій суб'єктів суспільно-правових відносин.

Привертає увагу також ідея створення універсального міжнародно-правового акту для урегулювання транскордонності Інтернету як сегменту кіберпростору.

Слід зазначити, що дисертація містить і інші положення різного ступеня наукової новизни і цінності, які доповнюють згадані вище та формують цілісну картину проведеного дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання у науково-дослідній, законотворчій, правозастосовній діяльності та освітньому процесі, що підтверджується актами впровадження та відповідними довідками і листами, зокрема, Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (лист №69396.4/15745/1/24/45.1 від 13.11.2024); Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (лист щодо впровадження №8958/2901-06-24 від 25.11.2024); Державної служби якості освіти України (довідка про використання результатів дисертаційного дослідження № 01/01-23/2413 від 11.11.2024); Дочірнього підприємства «Центр компетенції адресного простору мережі Інтернет» Консорціуму «Український центр підтримки номерів і адрес» (довідка про впровадження № 1 від 28.10.2024); Національного авіаційного університету (акт про впровадження від 30.05.2024).

Повнота викладення результатів дисертації у наукових публікаціях. Основні результати дослідження викладено в 34 наукових працях, зокрема, у 14 наукових статтях, у виданнях включених до Переліку наукових фахових видань України, 4-ох розділах колективних монографій, 4-ох статтях у зарубіжних наукових виданнях, 3 з яких – у виданнях, що проіндексовані науковометричними базами Scopus та Web of Science Core Collection.

Крім того, опубліковано 12 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації на наукових і науково-практичних форумах різного рівня.

Здобутки автора у співавторстві. У співавторстві опубліковано сім статей, участь автора в яких визначається таким чином:

– у статті Філінович В.В., Новгородська І.М. «Захист прав власників доменних імен» авторський внесок становить 75% і стосується положень щодо визначення сутності та особливостей доменних імен, проблем захисту прав на них та розробки рекомендацій по подоланню таких проблем;

– у статті Voronova O., Filinovych V. «The Role of the Web-based Distance Learning Environment in the Education of Future Lawyers» авторський внесок становить 50% і стосується положень щодо розкриття особливостей та сутності веб-середовища дистанційного навчання та критичної оцінки основних систем дистанційного навчання у кіберсередовищі;

– у статті Filinovych V., Sukhanov O. «Domain name in the system of objects of intellectual property rights» авторський внесок становить 75% і стосується положень щодо визначення поняття доменних імен та їх місця у системі об'єктів права інтелектуальної власності, виявлення проблемних питань у відповідній сфері та розробки пропозицій щодо їх вирішення;

– у статті Sopilko I., Filinovych V., Pankova L. O., Obshalov S.V., Chaplynskyi K. O. «Protection of Intellectual Property Rights from Cyber Threats in the Global Information Environment» авторський внесок становить 20% і стосується положень щодо встановлення сутності кібербезпеки та пов'язаних з нею кіберзагроз і їх наслідків, а також вироблення рекомендацій по протидії їм;

– у статті Sopilko I., Filinovych V., Prudnykova O. V., Krupnova A., Smetanina N. «Ensuring the functioning of cyberspace in Ukraine: Legal and technical aspects» авторський внесок становить 20% і стосується положень щодо вдосконалення правової основи функціонування кіберпростору в Україні з урахуванням його технічних аспектів;

– у статті Filinovych V., Hu Z. «Aviation and the Cybersecurity Threats». авторський внесок становить 75% і стосується положень щодо наслідків запровадження концепції кібербезпеки та її наслідків для авіаційного сектору та вирішення проблем кібербезпеки в ньому.

– у розділі в колективній монографії Sopilko I., Filinovych V. «Development of the Internet trust Environment as an Important Element for Cybersecurity» авторський внесок становить 50% і стосується положень щодо

особливостей та перспектив розвитку середовища довіри в Інтернеті як важливого елемента кібербезпеки та конкретних рекомендацій в цьому напрямку.

Відповідність принципам академічної доброчесності. Дисертація виконана здобувачем самостійно, необґрунтованих запозичень та ознак плагіату не містить. У роботі дотримано правила посилання на джерела інформації у випадку використання підходів, положень, тверджень, відомостей. Надано достовірну інформацію про результати досліджень, джерела використано інформації.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

1. У дисертації автор вказує на те, що урядові структури досить часто використовують термін «цифровий суверенітет» з метою виправдати свої політики та дії щодо контролю за роботою Інтернету. Але в цьому твердженні вбачається певна термінологічна розмитість, адже вираз «цифровий суверенітет» використовується без чіткого наповнення юридичним змістом. До того ж трактування цього поняття може мати різні інтерпретації в положеннях правових актів різних країн. Тому б хотілось отримати пояснення, що саме мається на увазі під цифровим суверенітетом: контроль держави над даними, інфраструктурою, або ж доступом до Інтернету тощо.

Разом із тим, розділ 2.3 дисертації має назву «Цифровізація як елемент кіберпростору у науці та законодавстві», а також використовуються низка термінологічних конструкцій, пов'язаних з цифровізацією як певною актуальною віхою, зокрема «цифровий простір», «цифрові технології», «цифрове середовище», «цифрові мережі», «цифрова інфраструктура», «цифрові інтелектуальні активи», «цифрові права», «цифровий контент», «цифрове мистецтво», «цифрові «острови» тощо. Тому додаткових пояснень потребує і позиція автора щодо наукової інтерпретації співвідношення цифрового та кіберпростору, а також юридичної доцільності використання цих понять, приміром як суміжних чи взаємодоповнюючих, зокрема в контексті ідентифікації і вирішення проблем права інтелектуальної власності, з урахуванням того, що концепт «цифрової інтелектуальної власності» в дисертації також використано.

2. У положеннях дисертації достатньо глибоко інтегрованим виглядає розуміння автором невід'ємного зв'язку перспектив захисту права інтелектуальної власності в кіберпросторі, як і розвитку цього правового інституту в цілому, з проблемами все більш широкого впровадження

штучного інтелекту. Водночас у структурі дисертації проблема штучного інтелекту не набула ідентифікації як самостійна на рівні розділів чи підрозділів, окремих завдань та висновків, що утім скоріш пов'язано з надмірними темпами і часто-густо неочікуваними змінами в оцінці перспективи штучного інтелекту та етичних обмежень з ним пов'язаних.

Проте, з огляду на останні декларації провідних акторів, насамперед США, щодо розширення меж свободи при створенні технологій штучного інтелекту та формування сприятливого економічного і необтяжливого регулятивного середовища для прискорення їх розвитку і поглиблення використання, потребує розкриття думка дисертантки щодо власного бачення імовірних правових новацій, зумовлених змінами сприйняття штучного інтелекту, та відповідних проблем захисту права інтелектуальної власності в близькій і далекій перспективі, що може бути здійснено під час захисту.

3. Досліджуючи особливості правового забезпечення функціонування кіберпростору в Україні, автор зазначає, що воно представлене програмними та регулюючими документами, і пропонує набір принципів, які вбачає важливими для досягнення відповідних цілей. Описані принципи створюють основу для побудови більш гармонійної та безпечної кібернетичної екосистеми. Але, наприклад, принцип відповідальності (у його загальному розумінні), що вимагає відповідальності кожного учасника, не демонструє розподілу відповідальності між державою, приватними компаніями та громадянами. Тому було б доцільним розширити його трактування саме в контексті досліджуваної проблеми, по-перше з урахуванням багатоаспектності і, зокрема, значення неюридичного виміру відповідальності для суспільних відносин у кіберпросторі, а також з акцентом на розподілі відповідальності залежно від ролі учасників цих відносин.

4. Серед ключових положень дослідження варто відзначити запропоновані автором шляхи впровадження найкращих світових практик щодо участі держави у ініціативах з покращення правового забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності у кіберпросторі. В рамках дослідження охоплено ключові аспекти, від розробки стратегій і законодавства до міжнародного співробітництва та технічного забезпечення. Тим не менш, моделі, які успішно працюють у Сінгапурі чи Китаї, можуть бути менш ефективними в українських умовах через різницю в законодавчій, економічній та культурній сферах, а також з огляду на надскладні умови сьогодення України. Також відповідне твердження зумовлює великий перелік заходів без зазначення пріоритетності чи часових рамок для їх

реалізації. Тому авторці варто було б, по-перше, розділити заходи приміром на короткострокові, середньострокові та довгострокові, що дозволить краще оцінити можливість їхньої реалізації, по-друге, скоригувати, чи точніше – синхронізувати, їх бачення з урахуванням унікальних критичних умов, створених повномасштабною агресією рф проти України та очікуваних перспектив реінтеграції, повоєнного відновлення України, відповідно формування нового європейського правового і безпекового простору тощо.

5. Безумовної підтримки заслуговують запропоновані автором зміни до Закону України про авторське право і суміжні права 2022 р., які є актуальними та відповідають сучасним викликам у сфері захисту прав інтелектуальної власності. Однак, невичерпність переліку способів використання творів може викликати правову невизначеність, оскільки з'являється простір для суб'єктивного тлумачення, що створює ризики для правовласників, якщо нові способи використання не регулюватимуться. Тому варто додати уточнення, приміром, що невичерпність цього переліку має ґрунтуватися на загальних принципах авторського права та враховувати інтереси всіх сторін.

Проте, зазначені зауваження та рекомендації не впливають на загальний високий рівень дисертаційного дослідження, його наукову та практичну цінність, а є лише формують підстави для продовження наукової дискусії.

Загальний висновок.

Аналіз змісту дисертації, ознайомлення з опублікованими працями дають змогу стверджувати, що дисертація В.В. Філінович на тему: «Забезпечення дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі: світовий досвід та пропозиції для України» є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають високий ступінь наукової новизни, теоретичне значення для розвитку науки інформаційного права та практичне значення для розвитку правових механізмів захисту права інтелектуальної власності в нових умовах.

Дисертація відповідає спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. У публікаціях здобувача належним чином відображені основні положення дисертації.

Таким чином, дисертаційна робота на тему «Забезпечення дотримання права інтелектуальної власності у кіберпросторі: світовий досвід та пропозиції для України» за актуальністю обраної теми, науковою новизною і практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам, які

висуваються до докторських дисертацій, зокрема вимогам пп. 7, 8, 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою КМУ від 17.11.2021 № 1197, і вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40, а її автор Філінович Валерія Вікторівна на основі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

Доцент кафедри інформаційної безпеки держави
Навчально-наукового інституту інформаційної безпеки
і стратегічних комунікацій
Національної академії Служби безпеки України
доктор юридичних наук, доцент

«09» 01 2025 року

Олександр ТИХОМИРОВ

Підпис О. Тихомирова засвідчує
Учений секретар Вченої ради
Національної академії Служби безпеки України
кандидат юридичних наук, доцент

«10» 01 2025 року

Андрій ПРОЗОРОВ